

ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍԻ ՓԻՏԵՃԵԱՆ

Երաժշտագետ, Նիւ-Եորք (ԱՄՆ) Երանւանի Կոմիտասի անուան պետական կոնսերվատորիայի պատուոյ փրոֆեսոր

Մայիս ամսուան սկիզբը, հայրենի «Երգ երգոց» հեռուարարեսուսութեան ծրագիրն առաջնորդութեամբ արուեստագետ պրն. Խորէն Լեւոնեանին, մեծաւ մասամբ ևս իրուած էր մեր հոգեւոր կամ աւելի ճիշդ հայց. Առաքելական Սուրբ Եկեղեցոյ երաժշտութեան, ընդգրկելով V դարու Ս. Մեսրոպ Մաշտոցէն սկսեալ մինչեւ XVIII դարու Սիմեոն Երեւանցի կաթողիկոսը երկարող ժամա-

«ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ» հատված Պատարա ից հո ևոր եր ը.

նակաշրջանին մէջ ապրած ու սրեղծագործած եկեղեցոյ գործերու հարբնրիրներ: Առաւել, նա եւ Մակար Եկեղեցականի (1856-1905) եւ Կոմիտաս վարդապետի (1869-1935) մշակած հոգեւոր երգեր:

Նախքան շարունակելու, այժմ կ'ուզեմ յայտնել իմ սրբագին շնորհակալութիւններս «Երգ երգոց»-ի անհնաւագմին ու յարկապէս անոր առաջնորդին՝ պրն. Խորէն Լեւոնեանին որ, հայեցի շունչով ու ազգային արժանիքներ վեր առնող եզակի երաժշտական ծրագիրներով, բարձրորակ կատարումներով, ամէն շաբաթ հայրենի եւ ի մասնաւորի սփիւռքի հայ քուներէ ներս կը բերէ պարտաւ մը հայրենիք:

Վերոյիշեալ ծրագրի վերջաւորութեան, շար անկեղծօրէն ու համեստաբար, ըստ արժանոյն, արժեւորել յետոյ հայ հոգեւոր երաժշտութիւնն, անհնաւագէտ պրն. Լեւոնեան, իր ունեցած սահմանափակ ծաւթութեան եւ փորձառութեան պարմառաւ, ինկողեց, որ հայ երաժշտութեան բնագաւառէն ներս աշխարհող մասնագէտներ, իրենց ուսումնասիրութիւններով եւ գիրելիքներով աւելի օգտակար ըլլան նման ծրագրեր կարելի եղած չափով ամբողջական ու ճիշդ կերպով ներկայացնելու համար:

Պրն. Լեւոնեանի այս յայտարարութեան ընդառաջելով, որպէս երաժշտագէտի, անչիս իրաւունք քուի, գէթ ծրագրի մէկ երգին, «ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ»-ի մասին մի քանի նշմարներ կատարել:

Հրամցում հոգեւոր երգերու ծրագրէն որոշեցի առանհնացնելով «ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ»-ն իօսիլ զայն ճիշդ կերպով ներկայացնելու մասին, վեր առնել անոր հեղինակային պարկանելիութեան հարցը, անոր մեղեդիի փարբերակումներու հետ շփոթելով ներկայացնելու կամ կատարելու պարագան, եւ այլն:

Պրն. Խորէն Լեւոնեան, ծրագրի չեւաչափին համաչայն, իր գեղեցկօրէն պարտաւորում բացման իօսքով ներկայացնելէ յետոյ օրումս ծրագրին բնոյթն ընթացք քուաւ երաժշտական երոյթներու բաժնին:

Իր շահեկանութեանը համար, յայտարարումներով

կը ներկայացնեն պրն. Լեւոնեանի արտասանած խորհրդածական արտահայտութիւնները:

«Հայ երգի գոհարներ» անուամբ ծրագիր՝ Մեսրոպ Մաշտոց, Գրիգոր Նարեկացի, Միխայիլ Այրիվանեցի, Կոմիտաս, Մակար Եկեղեցական, ահա այսօրումս «Երգ երգոց»-ը:

Այս անունները զագաթներ են: Գագաթները միայն հիանալու համար չեն: Նրանք, միաներն ուզում են յաղթահարել եւ քանի դեռ լինում է յաղթահարման այդ ցանկութիւնը, ուրեմն ապրելու է հայ մշակոյթը երբեւէ երկնելով ևոր զագաթներ:

Անշուշտ զագաթներն էլ փարբեր բարձրութեան են լինում, մասնաւոր Նարեկացու եւ Կոմիտասի պարագայում: ... Այդ երաժշտութեան ակունքն այսօրեղ չէ. այն հեռու բարձունքներում է. մաքուր, հոգեւոր ծիրում, նաեւ դրա համար է այն կոչում հոգեւոր երաժշտութիւն:

...Բայց, այդպէս էլ այդ երաժշտութիւնը չի դառ-

«ԵՐ Գ ԵՐ ԳՈՑ» հեռուստահաղորդմանը

նում մեր հանրութեան համար հոգու հաց, ինքնանաւանչան չափանիշ, մշակութակերպ միջավայր:

... Հենց դարոցից հարկ է աւել, որն է լաւ, որը վար եւ բացարեղ ինչո՞ւ է այս կամ այն երգը կամ երաժշտութիւնը վար: ... Բայց մենք հիմա դարոցում չենք, այլ՝ հանրային հեռուարարեսուսութիւնում, որն իր սրանհնած պարտաւորութեանը հասարակաւիւր, հանրութեանն ընդամէնը յիշեցնում է: ... որը կարող է առաջ մղել մեզ դէպի ներդաշնակ աշխարհ, դէպի սէր, իստաղորթիւնն եւ զարգացում: Եւ այսպէս «Երբեքում «Երգ երգոց»-ն է, հայ երգի գոհարներով»:

Ու այսպէս, յայտագիրը ծայր առաւ:

Առաջին երգի կատարումէն յետոյ, որ Կոմիտաս Վարդապետի «Էս օր ուրբաթ է պաս է»-ն էր եւ գոր Լիլիթ Բիբոյեանը կատարեց ամբողջական բնագրային իօսքերով, պրն. Լեւոնեան կրկին համաչայն ծրագրի չեւաչափին անվան ներկայացնելու երկրորդ երգին մասին հակիրճ փեղեկութիւնները, գոր սրորեւ կը ներկայացնեն:

«Մակար Եկեղեցական XIX դարի եւ XX դարասկիզբի խոշոր կոնկոզիտրներից էր, իմբավար եւ մանկավարժ: Նա, իր սրեղծագործութեամբ եւ մանկավարժական գործունեութեամբ մեծապէս նպաստել է ազգային երաժշտական դարոցի չեւաւորմանը: Մշակել հայկական մոնոդիաների, միաչայն երգեցողութեան բազմաչայնման սկզբունքները: Հիմնադրել օրաթորիս, կ'անկարարի եւ ռումանի ժանրերը:

Մակար Եկեղեցական, «ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ», երգում են Իրինա Չաքեանը եւ Յովհաննէս Անդրեասեանը»:

Երգեցողութիւնը կատարուեցաւ բարձրորակ, աւելի օքերային, դասական երգելաոճով կլոր չայնի եւ հագագի վերարարարութեամբ:

Երգող զոյգին կ'ընկերակցէր «Երգ երգոց»-ի մնայուն նուագախումբը (երկու երգեհոն-դաշնակ, երկու կիթառ եւ հարուածայիններու սարք մը):

Այսօրեղ ըսեմ որ, երգը փարօրինակ կերպով կատարուեցաւ Կոմիտասեան «ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ»-ին եղա-

ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍԻ ՓԻՏԵՃԵԱՆ

Երաժշտական ԳԱՅԱՍԱՆ 1(54)2016

«Տէր Ռդորմէա»

նակովը իրայարուկ ձեւի նուագախմբային ընկերակցութեամբ: Մակար Եղմանյանէն ոչինչ կար:

Երզն սկսաւ պարտաւարուած բողոքովին նորանակալ կերպի նուագախմբով: Ապա, երգը կարարուեցաւ հեղեղալ շարքով. –

Ա. փուն՝ Տէր Ռդորմէա ... soprano

Բ. փուն՝ Արի Աստուած... tenor

Գ. փուն՝ Հաս օգնութիւն... soprano

Դ. փուն՝ Տէր Ռդորմէա ... tenor

Ե. փուն՝ Տէր Ռդորմէա... soprano եւ tenor

Այժմ, որ կարարման պարկերն ունինք մեր առջեւ, անցնին ներկայացնելու հեղինակային պարկանելիութեան ճշգրիտ ներկայացումը, որ ամբողջութեամբ սխալ էր պրն. Լեւոնեանի րեղեղալ-ութեանց մէջ եւ խառնաշփոթ սրեղծած էր հոգեւոր երաժշտութեան ծանօթ երաժշտագէտի մօտ:

Խնդիրը հեղեղալն է. –

«Տէր Ռդորմէա»-ն հայց. եկեղեցոյ երաժշտութեան մէջ եզակի հանգամանք ունեցող երգ մըն է:

Մեր եկեղեցոյ երաժշտութեան պարմութեան ծանօթներ գիրեն, որ XV դարուն սկիզբը եկեղեցոյ մեծագոյն հայրերէն «երկրորդ Լուսարիչ հայոց եւ սարուածարան» մակդիրին արժանացած Գրիգոր Տաթևացի (1346-1409) ակնարկելով մինչ այդ հայց. եկեղեցոյ մէջ գործածուած շարականներուն ու արարողական երգերուն, յայտարարեց ըսելով. – «Այսքանը բաւ է անկին՝ խորելի» ու արկէ երբ եկեղեցին ամբողջացած ու փակուած համարեց այդ բնագաւառը:

Մակայն, XVIII դարուն, երաժշտ Միմէն Երեւանցի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, ի րես իր ժողովուրդի կրած անհուն փառապանքներուն, սրտացաւորէն այլ երաժշտական երգերու շարքին կը յօրինէ նաեւ այնքան յուզաբար «Տէր Ռդորմէա»-ն, որ անմիջապէս իր գրած մեծ ժողովրդականութեան շնորհիւ, XV դարէն յետոյ առաջին երգը կ'ըլլայ որ, եկեղեցին կ'ընդունի իր երաժշտութենէն ներս եւ մնայուն րեղ յարկացնելով Ս. Պարարագին ու այլ ժամապաշտութեանց մէջ ան կը դառնայ անոնց մասն ու բաժինը: Ու այսօր, ժողովուրդը թէ փուններու, թէ եկեղեցիներու եւ թէ՛ այլուր, այնպիսի խորունկ զգայականութեամբ եւ ջերմեռանդութեամբ կ'երգէ զայն որ, կարծէք այն դարերու խորերէն, V դարէն հասած ըլլար մեզի:

XVIII դարու այս երկը հասած է մեզի եկեղեցական փարբեր շայնեղանակներով, որոնք 1873-ին Գեորգ Դ. Կոնստանդնուպոլսեցի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ջանքերով Պոլիսէն Էջմիա-

ծին հրախրուելով երեսելի երաժշտութենէն Նիկողայոս Թաշնեան, Կաթողիկոսին հետ, միասնաբար Էջմիածնի աւանդական եղանակները շայնագրելով Պապա Համբարձում Լիմոնեանի հնարած շայնագրային դրութեամբ, կ'արձանագրեն հայց. եկեղեցոյ երաժշտութիւնը:

«Տէր Ռդորմէա»-ն, որուն մասին կը խօսին, կը գրնուի «Չայնագրեալ Երգեցողութիւնը Սրբոյ Պարարագի (Երկրորդ րպագրութիւն) ի Վաղարշապատ, ի րպարակի սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի, 1878-ՌՅԻԸ» հարորին 67-րդ Էջին վրայ, որուն լուսապարտենն ստորեւ կը դնեն պարկանելիութեան հարցը կարենալ յարակ եւ մեկին կերպով լուծելու համար:

Ահա մակ Միմէն Երեւանցի Կաթողիկոսին (1346 - 1409) ԲՉ «Տէր Ռդորմէա»-ին լուսապարտենը. –

ՉԲ-ր. 'Օ-ն-ը. – ԲՉ-

Տէր օ ղո ր մեա Տէ ր օ ղո ր մեա Տէ ր

Տէր օ ղո ր մեա Տէ ր օ ղո ր մեա

Ա րի Ա ստուած Հա ր ցը ն մե րոց օ ր

Մ ա լ է նդ ե ս նե դե լոց հա մ յօգ-

Նու Թիւն Ծա օւս յի ց քոց լե ր օ ր նա

Տէր օ ղո ր մեա Տէ ր օ ղո ր մեա Տէ ր օ ղո ր մեա

կա ն ա ր գ գիւ Հա յո ց (Նշքքք անգամ Տէր Ռդորմէա):

Այժմ, այս ընթեռնելի դարձնելու համար պարոյկ հասգը երոպակալն do շայնակիչ յարաբերութեամբ կը վերածեն երոպակալն նօթագրութեան:

1 St - ր n - ղո - ր-մեա, 2 St - ր n - ղո - ր-մեա, 3 St - ր n - ղո - ր-մեա, 4 St - ր n - ղո - ր-մեա,

5 St - ր n - ղո - ր-մեա, 6 St - ր n - ղո - ր-մեա, 7 St - ր n - ղո - ր-մեա, 8 St - ր n - ղո - ր-մեա

9 : Ա - րի Ա - ստ-ւա - ծ, Հա - ր-ցը - Ա

13 մե - րո - ց, n - ր ա - պա - ւէ - նդ, ե - ս նե -

17 դե - լոց: Հա - ս յօ - գ- նու - թիւ - ն ծա - նա -

21 - յի - ց քո - ց, լե - ր օ - գ - նա - կա - ն

Երաժշտական ՀԱՅԱՍՏԱՆ 1(54)2018

21 22 23

24 25 26

Բաղդատրոփինը դիրացնելու համար պայմանական կերպով գործածած են չափային հարամներ եւ թուագրած՝ զսկոնը:

Մեր բազմաշայնային երաժշտութեան առաջին գլխաւոր երեք դէմքերը՝ Բրիտարափոր կամ Խաչատուր Կարա Մուրզա, Մակար Եկմալեան եւ Կոմիտաս վարդապետ մշակած են Միմէն Երեւանցի Կաթողիկոսին ԲՉ չայնեղանակին մէջ ընթացող «Տէր ողորմեա»-ն: (Ի դէպ ըսեմ որ, մեր եկեղեցին սկիզբէն որդեգրած է ուրբ չայնեղանակներու դրոփինը, կոչելով զսկոնը, կրճարուած կերպով՝ ԱՉ, ԱԿ, ԲՉ, ԲԿ, ԳՉ, ԳԿ, ԴՉ, ԴԿ):

Այժմ, ժամանակագրական կարգով կը ներկայացնեն յիշեալ երեք հեղինակներուն մշակած «Տէր ողորմեա»-ներուն մայր եղանակները միայն եւ ոչ թէ անոնց բազմաշայնուած բաժինները եւ անոնց ոճային վերլուծումը, քանի որ այս վերջինը իմ ծրագրէս դուրս է, որ ինչպէս ըսած են, այս յօրուածիս գլխաւոր նպատակն է գիրականօրէն եւ պարմականօրէն, վաւերական չեով ներկայացնել երգուած «Տէր ողորմեա»-ին հեղինակային պարկուտները:

Ահաւասիկ չայնագրութիւնը. -

Չափաւոր Յանր - ԲՉ

Բրիտարափոր Կարա-Մուրզայի մշակած պարագի «Տէր ողորմեա»-ին եղանակը:

Ինչպէս կը տեսնէք, Կարա-Մուրզային մշակած «Տէր ողորմեա»-ին մայր եղանակը յար եւ նման է Էջմիածնի աւանդական՝ Միմէն Երեւանցի Կաթողիկոսի յօրինած եղանակին, բացի 8-րդ հարածէն, ուր այնքան փոքրիկ տարբերութիւն մը կայ, որ յիշելն, իսկ անկարելի էր նկատել:

Բրիտարափոր Կարա-Մուրզային մօտ բոլոր տուները առաջին տան նման կ'երգուին: Երրորդ տունը չունի ան, որ աւանդական եղանակին մէջ 18-26-րդ հարածները են եւ որուն սկզբնաշէտը բառային իմաստին համաշայն կը տարբերի միւս տուներէն:

Անցնինք յաջորդին, Մակար Եկմալեանի մշակած «Տէր ողորմեա»-ին, տեսնելու համար նմանութիւններն ու տարբերութիւնն այս մայր եղանակին հետ, բաղդատրոփով աւանդական եւ Կարա-Մուրզայի եղանակներուն հետ:

Մակար Եկմալեանի մշակած պարագի «Տէր ողորմեա»-ին եղանակը:

Andante

Յարակ կերպով կը տեսնենք, որ, բոլոր տուները նոյն եղանակով կ'երգուին, որոնք յար եւ նման են աւանդական եւ Կարա-Մուրզայի եղանակներուն, ի բացառեալ 4-րդ հարածէն, որ կը տարբերի նախորդներէն, ինչպէս նաեւ Եկմալեանը եւս Կարա-Մուրզայի նման չունի Գ. տան սկզբնաշէտով սկսող եղանակ:

Եւ, վերջապէս, ստորեւ կը դնեն Կոմիտաս Վարդապետին մշակած «Տէր ողորմեա»-ին եղանակը, գոր մէկ ամբողջ չայնապիճան բարձրացուցած են, որպէսզի միւսներուն հետ բաղդատրոփինը աւելի դիրմբռնելի դառնայ:

Կոմիտաս Վարդապետի մշակած Պարագի «Տէր ողորմեա»-ին եղանակը:

Միւս եղանակներուն հետ դիրմբռնամբ բաղդատրոփելու համար, Կոմիտասեան գրելաշէտին վրայ պայմանականօրէն դիրաւոր հարամային գծիկներ աւելցուցած են, որովհետեւ Կոմիտաս Վարդապետ չէ գործածած երոպական երաժշտական չափաբանական կամ ամանակային դրոփինը. այլ՝ բնագրային եւ մեղեդային իմաստներէն ելլելով յարմար դասած է իւրաքանչիւր նախադասութիւնը մէկ հարած նկատելով հարամագիծն իւրաքանչիւր նախադասութենէն յետոյ գործածել:

Բաղդատրոփ աւանդական եղանակին, ինչպէս նաեւ Կարա-Մուրզայի եւ Եկմալեանի եղանակներուն հետ, աւելի պարզուած ու իմաստաւորուած ֆրագաւորումներու վերածուած է ան:

Ահաւասիկ տարբերութիւններուն տարաբանը, -

«Տէր Ռդորմեա»

Աւանդական, Կարա-Մորզա եւ Եկմալեան

1 Andante 2

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա,

Կոմիտաս

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա,

Աւանդական եւ Կարա-Մորզա

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա,

Եկմալեան

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա, ...

Կոմիտաս

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա,

Աւանդական եւ Կարա-Մորզա

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա, ...

Եկմալեան

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա, ...

Կոմիտաս

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա,

Աւանդական, Կարա-Մորզա եւ Եկմալեան

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա, ...

Կոմիտաս

Տէ - ր ո - - ող - ր - մեա:

Աւանդական

18 19

Հա - ս յօ - գ - ևու - - թիւ - և

Կոմիտաս

9 10

Հա - ս յօ - գ - ևու - - թիւ

Աւանդական

ծա - նա - - յի - g թո - ց,

Կոմիտաս

ծա - նա - - յի - g թոց,

Աւանդական

լե - ր օ - գ - ևա - - կա - և

Կոմիտաս

ա - ս օ - գ - ևա - - կա - և

Աւանդական

ա - գ զի - ս Հա - յո - - g:

Կոմիտաս

ա - գ զի - Հա - յոց:

Ասկէ աւելի յարակ ու ամբողջական կերպով չէ կարելի ներկայացնել մեզի ծանօթ ԲԶ «Տէր Ռդորմեա»-ներուն եղանակային պարկանելիութեան հարցը:

Պրն. Խորէն Լեւոնեանին գործը բարձրօրէն գնահատողներէն մին ըլլալով, յարկապէս պարտաւրեցի այս ուսումնասիրութիւնս, որպէսզի յետ այսօրիկ հրամցուած երկերը ներկայացուին իրենց ճիշդ իրաւարկիոց անունով կամ անուններով: (Արդէն երաժշտագիտութեան մէջ նման երաժշտական պարկանելիութեան հարցերը, ուր մէկէ աւելի հեղինակներու աշխատանք կ'ըլլան, կը ներկայացուին մէկին անունով միայն, կ'անկրտուի միայն աշխատանքը, որով հսկողութեան ու երաժշտական արուեստի աշխարհին գործը կը ներկայացուի սիւսկերպով: Պէտք է ճշդօրէն այս հարցը):

Ծրագրի շեւաչափին համաձայն երկու պարամբաններ ու երկու երաժշտներ հրատարուած էին յայրանելու համար իրենց կարծիքները երգերուն ու երգողներուն մասին:

Ուրեմն, «Տէր Ռդորմեա»-ի գեղեցիկ կարարունք երբ հրատարուեցաւ Երեսանի պետական համալսարանի հայոց պարամութեան ամպիոնի դասախօս՝ Միքայէլ Մալխասեան, որ հետեւեալ արտայայտութիւնը ունեցաւ: (Յայտարարում):

«Այս երկու գեղեցիկ կատարումներից ակամայից իմ յիշողութեան մէջ վերականգնուեց Գրիգոր Նարեկացու կողմից աւանդուած այն գեղեցիկ մի գրուածքը որ, «ի ձեռս մարմնացելոյ տեսցուք զհոգեւոր», այսինքն մարմնացուած տեսքով մենք կարող ենք հոգեւորը եւ ընկալել: Եւ իսկապէս Կոմիտասը եւ Մակար Եկմալեանը, իրենք այդ մարմնացուածը եղան հոգեւորի եւ հոգեւոր երաժշտութեան. ... Մակար Եկմալեանի կողմից յաջողութեամբ կարողացել ենք տեսնել որ, հիւսուում են, միախառնում են, մեկտեղում են ազգայինն եւ հոգեւորը...»:

Ու այսպիսով, ոչինչ ըսուեցաւ «Տէր Ռդորմեա»-ի ճշգրտութեան մասին: Նոյնպէս ալ ծրագրի ամբողջ փետողութեանը խօսող Երեսանի պետական համալսարանի պարամութեան ֆակուլտետի ուսանողական գիտական ընկերութեան նախագահ՝ Գեղամ Ասարեանի կողմէ, երգչուհի եւ Կոմիտասի բանգարան-ինստիտուտի համերգային բաժնի վարիչ՝ Յասմիկ Պաղտասարեան-Դոլոխասեանի եւ երգահան ու երգչուհի՝ Լիլիթ Բիբոյեանի կողմէ:

Եւ քսնի որ պրն. Խորէն Լեւոնեան, վերջապահութեան այնքան տեղիս ու յարուկ փակման խօսքով այս հոգեւոր երաժշտութեան բնագաւառէն ներս օգնութիւնը ինդրեց երաժշտագէտներու, այսպէս –

«Մեր բարձրակարգ երգիչների միջոցով եւ առաելագոյնս պատշաճ մակարդակով այս նիւթին անհրազեկ հանրութեան մէջ հետաքրքրութիւն արթնացնել բարձր երաժշտական մշակոյթի նկատմամբ: ... Վստահ ենք, որ մասնագէտներն իրենց խորհուրդներով կ'օգնեն մեզ բարելաւելու եւ ճշգրտելու այս գործերի ներկայացման կերպը: Մենք միայն երախտապարտ կը լինենք: Վստահ ենք նաեւ որ, մեր յարգարժան երաժշտագէտները կը շարունակեն մամուլի եւ ամսագրերի էջերում մեր հանրութեանը մատուցել նորանոր հետազօտական եւ ճանաչողական յօդուածներ հայ երգի եւ երաժշտութեան մասին: հարստացնելով ինչպէս երաժշտութեան մասին գիտութիւնը, այնպէս էլ մեր գիտելիքները ցոյց կտան դրականն ու բացասականը, կ'արձանագրեն փոփոխութիւնների շարժընթացն ու միտումները: Դա կ'օգնի մեզ աւելի բովանդակալից նիւթեր օգտագործել մեր հաղորդումներում:

Բարեկամներ, մենք անում ենք այն ինչ կարողանում ենք եւ կոչ ենք անում մասնագէտներին աւելին անելու»:

Հերեւաքար, անաւրով պրն. Լեւոնեանի ազնիւ կոչին, պարտաւարեցի սոյն ուսումնասիրութիւն: Որով, այլեւս կարելի չ'ըլլար յայտարարել Մակար Եկնայեանի «Տէր ողորմեա» եւ կարարել Կոմիտաս Վարդապետի «Տէր ողորմեա»-ին մայր եղանակը, հնչեցնել գայն դաշնաւորութեամբ եւ գործիքաւորութեամբ երգեհոններու, կիթառներու եւ հարուածային գործիքներու սարքի համար, ուրիշի մը կողմէ:

Ուրեմն, սոյն «Տէր ողորմեա»-ի հեղինակի պարկեզանելիութեան ճշգրիտ ներկայացումը պիտի ըլլար – «Տէր ողորմեա» հեղինակ՝ Միւնէն Երեւանցի – Կոմիտաս Վարդապետ – Մշակում եւ գործիքաւորում՝ Այսինչ Այսինչեան (ներողամիտ եղէք չեմ գիրքեր գայն գործիքաւորողին անունը):

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտնեն սրբագին շնորհակալութիւններս «Երգ երգոց»-ի անչնկալագմին, յարկապէս անոր վարիչ պրն. Խորէն Լեւոնեանի եւ կը մաղթեմ յաջողութիւն եւ բարի երթ մշակութային հասկացման առաքելութեան մէջ:

Բանալի-քանոն. երգ, Պատարագ, Կոմիտաս, Եկնայեան, Կարա-Մուրզա, Միւնէն Երեւանցի կաթողիկոս, Սփիւռք, «Երգ Երգոց»:

Ключевые слова: песня, Литургия, Комитас, Екмялян, Кара-Мурза, каталикос Семеон Ереванци, Диаспора, “Песень Песней”.

Keywords: song, Liturgy, Komitas, Yekmalyan, Kara-Murza, Catholicos of Simeon Yerevantsi, Diaspora, “Song of Songs”.

Տեղեկութիւններ հեղինակի մասին. ՓԻՏԷՃԵՆՆ ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍԻ (ազգանի անունով՝ Յակոբ) ծն. 1935 թ. Աղեքսանդրիա՝ Եգիպտոս: Նախնական ուսումն ստացած՝ տեղւոյն Պողոսեան Ազգային Վարժարանին մէջ (երաժշտութեան ուսուցիչ՝ երաժշտ-խմբավար Կարայիս Ափրիկեան): Փ. ավարտել է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Գարեվանքը (երաժշտութեան դասընթացի ուսուցիչ՝ Համբարձում Պերպերեան, եկեղեցական երաժշտութեան ուսուցիչ՝ շարականազտ Գնէլ Վրդ. Ճէրեճեան: Ելակերտութեան, իսկ 3-րդ տարին կը ստանձնէ դասապետութեան պարտականութիւն, որմէ յետոյ իրեն կը վստահուի դպրապետի պաշտօնը, կը յաճախէ Պէտրոսի Պետական Երաժշտանոցը, միաժամանակ կը դառնայ ուսուցիչ Գարեվանքի եւ կը վարէ Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարի երաժշտապետութեան պատասխանատու պաշտօնը (պահանջն էր խորունկ ճանաչում եւ ծանօթութիւն Հայ եկեղեցական երաժշտութեան եւ զայն կատարելու ու երգչախումբ ղեկավարելու կարողութիւն): 1960-ին, կը կազմէ 30 հոգիանոց արական խումբ մը, յատկապէս հանդիսատար օրերուն երգելու համար Կոմիտաս Վրդ. մշակած Պատարագը Մայր Տաճարէն ներս: 1962-ին, Նիւ-Եորք հաստատուելէ ետք, Կոմիտաս Վրդ. համբաւատը 5 ամսերէն՝ Միւնէն Քոմիտասի մշակութիւնը կը կազմէ «Գոսան» երգչախումբը՝ 10 տարի շարունակ: 1964-ին, պարտադր Նուարդ Համբարձումի հետ կը ինձնէ 120 հոգիանոց Անթիպատի 1-ին երգչախումբի անասնորը, որ Նիւ-Եորքի Համալսարանին Տօնակազմին մէջ Հայոց յատկացում օրին, յատուկ անդրաշնչական օրագրով 10,000-է աւելի Հայ եւ օտար հասարակութեան կը հրամցնէ Հայ ժողովրդական երգն ու պարը: Այս արթի Փ. արժանացաւ Նիւ-Եորքի նահանգի Գաւազարիչ՝ Nelson Rockefeller-ի գնահատական եւ շնորհատրական Վկայագրիին: Փ. յաճախեց Նիւ-Եորքի հոշակարար Մամնէն երաժշտանոցը, որմէ, որպէս երգչախումբի ղեկավարի, վկայուեցաւ Պասկատրի (B.S.) տիտղոսով: Ապա, աւելի խորացնելով իր երաժշտափոխական ուսումը Հանթըր Գոլճի մէջ, ստացաւ Մագիստրոսի (M.S.) տիտղոս: Ան, տարիներով դասաւանդած է Նիւ-Եորքի Պետական Վարժարանէ ներս որպէս վկայելով երաժշտութեան ուսուցիչ: 1969-ին, որպէս Սփիւռքահայ երաժիշտ, Հայաստանի Լրտեսանմանի Հետ Մշակութային Կապերի Կոմիտէին կողմէ կը հրաւիրուի Հայրենիքի մասնակցելու Կոմիտաս Վրդ. ծննդեան 100-ամեակի սոցակալարարութեանը: Փ. 1969-1970 ուս.տարեշրջանին, կը վարէ Մամնէն երաժշտանոցի երգչախումբի փոխ-ղեկավարի պաշտօնը: Փ. եղաւ Նիւ-Եորքի Հայ Մշակութային Միութեան, այժմ Համազգային, ինձնադիր անդամներէն մին եւ իր «Գոսան» երգչախումբը դարձոց ինձն ու կորիզը նորակազմ միութեան: 1970-1981, ան կը ղեկավարէ Նիւ-Եորքի Ս. Վարդան Մայր Տաճարի արհեստավարժ երգչախումբը, գոր ինք ինձնած էր: Լարային եւ փողային գործիքներու խումբերով իր մշակած կրօնական ու ազգային-յեղափոխական երգերով երոյթները ցարդ կը մնան անզուգական: Իր յօրինումներէն եւ մշակումներէն ոմանք կատարուած են Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի, Յորդանանի, Իրաքի, Հայաստանի, Գանատայի, Յունաստանի, Երմոնթի, Ֆրանսայի, եւ Միացեալ Նահանգներու զանազան քաղաքներում մէջ: Փ., երաժշտական ուսումնասիրութիւններով եւ քննախօսականներով կը մասնակցի Հայ մամուլին (Սփիւռք եւ Հայրենիք): Ան, յատուկ դասախօսութիւններով երոյթներ ունեցած է եւ կ'ունենայ Միացեալ Նահանգաց Նիւ-Եորքի, Նիւ-Ճըրզի, Պոսթոն, Կլէնտլի, Ֆրեզնոյի, Վալիի, Սան Ֆրանսիսկոյի, Օւաշինգտոնի, Սիշիկոնի, ինչպէս նաեւ Մոնթրէալի (Գանատա) ու Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) Հայ գաղութներում մէջ: Իր երաժշտական գործերը հրատարակուած են Մայր Արտո Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան պաշտօնաբերք «Էջմիածին»-ին մէջ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պաշտօնաբերք «Հակ»-ին մէջ, ինչպէս նաեւ Մասջոնդարաններու եւ Համազգայինի կողմէ: Հեղինակ է 4 գիրքերու. «Հայ Յեղափոխական Երգերուն Տեղը Հայ Երաժշտութեան Պատմութեան Մէջ»՝ հրատ. Նիւ-Եորք, «Գրիգոր Նարեկացի Ըարականագիթ»՝ հրատ. Էջմիածին, «Անձինք Նուիրեալ-Ըարական», Նիւ-Եորք, Սիւ հրատ. եւ «Զրիստափոր Կարա-Մուրզա» մենագրութիւն, Եր., ԵՊԿ հրատարակութիւն, 2013 թ.: Մեծ Եղեռնի 90-ամեակին առթիւ, հրատարակուեցաւ նահատակաց իշխատակին նուիրուած «Երգապատմութիւն» անուն խտաստիկը (երգչախումբային եւ նուագախումբային) ղեկավարուած Գ. Փիտեճեանի կողմէ: Փ. արժանացած է ոսկեպատ ճարտի, քաղամ գնահատագրներու եւ յուշատարակներու: Ան ի գնահատութիւն իր երաժշտական տաճանակներու արժեքներու արժեքներու, 11, 2007-ին, Փիտեճեան արժանացաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Անճեայն Հայոց Հայրապետի սրբատա Կոնդակին եւ Ս. Ներսէս Ընդհայի պատուոյ քարծր շքանշանին: Հոկտեմբեր 5, 2008-ին «Համազգային Հայ Կրթական եւ Մշակութային Միութիւն»-ի Կեդրոնական Վարչութիւնը ոսկեպ մե տալով պարգեւատրեց Փ. վկայագրին վրայ հաստատելով թէ՛ ան «Երկարամեջ անակարկ նուիրումով ծառայած է հայ երաժշտութեան ծանօթացման եւ զարգացման աշխատանքին»: Հոկտեմբեր 17, 2008-ին «Հայաստանի Ազգային Գրադարան»-ի Ընդհանուր Տնօրէնին՝ պատուարժան Տիար Գաիթի Սարգսեանի ազնիւ տնօրինութեամբ կազմակերպուեցաւ Փ. 3 գիրքերուն եւ «Երգապատմութիւն» անուն խտաստակց Յիշատակին՝ խտաստիկին նուիրուած յատուկ շնորհանդէս, ուր իր գործերը հանգամանօրէն ներկայացուելէ յետոյ «Կոմիտասի յիշատակը եւ երաժշտագէտների Միութիւն»-ի նախագահը՝ Տիար Ռոբերտ Ամիրխանեան, բարձր գնահատելով Փ. վստահել, պաշտօնապէս յայտարարեց անոր անդամակցութիւնը (Ամիրխանեանի խօսքերով) «Հայ երաժշտական մշակոյթին միջնա բերդ հանդիսացող Կոմիտասի տնօրինութեան եւ երաժշտագէտների Միութեան»: Ապա մեծ հանդիսութեամբ Փ. յանձնեց անդամակցութեան տեսարանն ու քարծր: Հոկտեմբեր 23, 2010-ին, Երեւանի Կոմիտասի Անուն «Պետական Կոմիտասի Միութեան» Ընդհանուր Տնօրէնի՝ Տիար Սերգէյ Սարգսեանի բարձր տնօրինութեամբ Կոմիտասի տնօրինութեան հրատարակական բաժնի՝ «ԵՊԿ հրատարակչութեան» Տնօրէնուհի, երաժշտագիտուհի՝ Տիկին Գոնար Շաղոյեանի ներածական խոսքով եւ կազմակերպական աշխատանքներով, Արամ Խաչատրեան Տուն-Թանգարանի ղախիճին մէջ, պերճաշուք հանդիսութեամբ՝ երգչախումբերու, մենեքողներու, նուագողներու կատարումներով (նաեւ Փ. գործերն) ու դասախօսութեան, փորձէջարներու երոյթներով, ինչպէս նաեւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Անճեայն Հայոց Հայրապետին ներկայացուցիչ՝ Բարձր Ս. Տարն Արք. Սարգսեանի փոխանցած Վեհապատ Հայրապետին օրհնութիւններով, շնորհատարաններով, քաջալերանքներով ու իր ալ անձնական յուշերու գուարք պատումներով եւ խանդավառ մաղթանքներով մտնեցաւ Փ. ծննդեան 75-ամեակն ու գործունէութեան 50-ամեակը: Նաեւ կատարուեցաւ շնորհանդէս Կոմիտասի տնօրինութեան պարգեւատրեցի՝ «Երաժշտական Հայաստան» միջազգային երաժշտագիտական ամագրի համընդ 2 (372010 թիւի, գոր նուիրուած էր Փ. ծննդեան 75-ամեակին): Հոկտեմբեր 29, 2010-ին, Երեւանի Կոմիտասի Անուն «Պետական Կոմիտասի տնօրինութեան» յարգարժան Տնօրէնի նախագահութեամբ ժողովի հրաւիրուած «Գիտախորհուրդ»-ի որոշման համաձայն, Տիար Սերգէյ Սարգսեան, իր Տեսչութեան մէջ, ի ներկայութեան երաժշտագէտներու պատուական խումբի մը, մեծ որդակներով եւ հանդիսատարութեամբ Գ. Փ. յանձնեց «Պատուարժար Փողբէտրի Կոչում»-ի վկայականը, Կոմիտասի տնօրինութեան Բարձրագույն պատիւը: Գ. Փ. իր ազգային հանգումներով ու գործունէութիւններով, իր ունեցած երաժշտական քազակողմանի հնտութիւնով խորք ու որակ տուած է եւ կու տայ Նիւ Եորքի եւ շրջակայքի Հայ գաղութի մշակութային կեանքին:

Երաժշտական ՀԱՅԱՍՏԱՆ 1(54)2018

Сведения об авторе: ПИТЕДЖЯН ГРИГОР ПЕТРОСОВИЧ (духовное имя Акоб) род. в 1935 г. в Александрии (Египет). Начальное образование получил в местной национальной школе (училище) имени Погосян (учитель музыки, хормейстер Карпис Априкян), окончил духовную семинарию Католикосата Великого Дома Киликийского в Антилиасе (учитель музыкальных дисциплин Перперян, духовной музыки- знаток песнопений (шараканов) Гнел Черечян). На 3-м году учебы получил право вести дисциплины и был зачислен основным учителем. После окончания семинарии посещал Государственную консерваторию Бейрута, одновременно преподавал в музыкальном училище и получил пост музыкального руководителя в Патриаршестве Св. Григора Просветителя (требование: глубокое знание Армянской церковной духовной музыки и умение руководить церковным хором). В 1960-м организовал мужской хор (в составе 30 хористов для выступления в торжественных церемониях: Песнопения, Патарага Архимандрита Комитаса. После обоснования в Нью-Йорке при содействии известного ученика Комитаса Миграна Тумачана организовал хор "Гусан". В течение 10 лет он воспитывал своих певцов. В 1964 г. вместе с балетмейстером Нвард Амбарян основал Первый ансамбль армянской песни (составе 120 человек), представив слушателям армянские народные песни и танцы, выступивший на Всемирной ярмарке, организованной в Нью-Йорке (в дни Армении он был награжден Мэром Нью-Йорка Нельсоном Рокфеллером Почетной грамотой). П. учился в консерватории Маннес по специальности хормейстер, получил В.С; в Хантр колледже по спец. музыковедение, магистр (M.S.). Несколько лет преподавал музыкальные дисциплины в Государственном колледже Нью-Йорка. В 1969 г. П. приглашен Комитетом культурных связей Армении на родину для участия в празднования 100-летия со дня рождения Архимандрита Комитаса. В 1969-1970 уч. году был помощником хормейстера консерватории Маннес. П. был одним из основоположников хора "Гусан", который стал основой Всеармянского культурно-просветительского союза "Амазгаин". В 1970-1981 гг. руководил хором кафедрального собора Св. Вардана в Нью-Йорке, который в свое время основал. Исполнение духовным и струнным оркестром обработок П. армянских патриотических и духовных песен до сих пор является непревзойденным. Некоторые из его обработок и авторских произведений были исполнены в Ливане, Сирии, Египте, Иордании, Ираке, Армении, Канаде, Греции, Аргентине, Франции, разных городах США. Его музыковедческие исследования и критические статьи опубликованы в армянской прессе (как в Армении, так и за ее пределами). Выступал с докладами в городах США — Нью-Йорке, Нью-Джерси, Бостоне, Глендейле, Фрезно, Сан-Франциско, Мичигане, а также в Монреале (Канада) и Александрии (Египет). Его музыкальные труды изданы в печатном органе кафедрального собора Св.Эчмиадзина "Эчмиадзине", в органе Католикосата Великого Дома Киликийского "наске", а также Всеармянского культурно-просветительского союза "Амазгаин". Автор 4-х книг: "Место армянских революционных песен в истории армянской музыки", Нью-Йорк; "Григор Нарекаци песнописец?", Эчмиадзин; шаракан "Души, посвятившие себя любви Христовой", Нью-Йорк: Сис; "Христофор Кара-Мурза", Ер.: Издательство ЕГК, 2013. К дню 90-летия Геноцида армян была издана в память усопших "Ергасак" ("Венок песен") CD в исполнении хора и оркестра под управлением П. За многолетнее служение удостоен почетной директорской палочки и Почетных грамот. В ноябре 2007 г. Его Святейшеством Католикосом Всех Армян Гарезином II был удостоен медали Св. Нерсеса Шнорали. 5 октября 2008 г. Всеармянский культурно-просветительский союз "Амазгаин" наградила его золотой медалью "За многолетние услуги и процветание армянской музыкальной культуры". 17 октября 2008 директор Национальной библиотеки Армении Д. Саркисян организовал презентацию 3-х книг, а председатель Союза композиторов и музыковедов Армении Р. Б. Амirkhanyan торжественно вручил ему билет члена СК РА. 23 октября 2010 года под руководством ректора, профессора ЕГК С. Г. Сараджяна в Доме-музее А. И. Хачатуряна было организовано торжественное чествование П. в день 75-летия со дня его рождения и 50-летия творческой деятельности — вступительное слово главного редактора и основателя "Издательства ЕГК" Г. К. Шагоян. В этот же день представитель Католикоса Всех Армян Гарезина II Архиепископ Татев Сарсян передал пожелания и поздравления, а также поделился своими воспоминаниями. Также состоялась презентация очередного номера международного научного журнала "Музыкальная Армения" 2 (37) 2010, посвященного 75-летию со дня рождения и 50-летия творческой деятельности П. 29 октября 2010 г. под председательством ректора ЕГК , профессора С. Г. Сараджяна Ректорат и Научный совет консерватории присвоил П. звание почетного профессора ЕГК. Своими национальными взглядами и многогранной деятельностью в области музыки П. развил музыкальную культуру армянской диаспоры США.

Information about the author: PITETJIAN GRIGOR PETROS (spiritual name Hakob) born in 1935 in Alexandria (Egypt). Primary education got at national school after Poghosyan (pedagogue of music, the chorus master Karpis Aприkян). He ended a spiritual seminary of Katokhikosat of the Great House of Kilikia in Antilias (pedagogue of musical disciplines Hambartsum Perperyan, the expert of sacred music (sharakan) Gnel Cherechyan). On the 3rd year of study acquired the right to lead discipline and he was enlisted as a main teacher. After the termination of seminary he visited the State Conservatory of Beirut, at the same time he taught in musical school and received a post of the musical director in Patriarchate of St. Grigor the Illuminator (the requirement are profound knowledge of the Armenian church sacred music and the ability to direct church choir). In the 1960th organized man's chorus (it consists of 30 choristers for performance in ceremonies of Chant, liturgy of the Archimandrite Komitas). After justification in New York with assistance of the famous pupil of Komitas Mihran Tumachyan he organized chorus "Gusan". During these 10 years he trained his singers. In 1964 together with the ballet master Nvard Ambaryan based the First song dancing ensemble of the Armenia (it consists of 120 people), performing to the listeners the Armenian national songs and dances, acted at the World fair organized in New York (in days of Armenia he was awarded with the honored certificate by the Mayor of New York Nelson Rockefeller). P. studied in conservatory of Mannes as a specialist of chorus master, received B.S; in Hantr college profession musicology, the master (M.S.). Some years taught musical disciplines in the State College of New York. In 1969 P. was invited to the homeland by the Committee of cultural ties of the participation in celebration of the 100th anniversary since the birth of the Archimandrite Komitas. From 1969-1970 had been the assistant of the chorus master of the Conservatory of Mannes. P. was one of the founders of chorus "Gusan" which became a basis of the All Armenian cultural and educational union "Hamazgain". From 1970-1981 he directed chorus of a cathedral of St. Vardan in New York which founded in his times. Execution of a brass and string band of processings by P. of the Armenian patriotic and spiritual songs still is unsurpassed. Several of his processings and author's works were executed in Lebanon, Syria, Egypt, Jordan, Iraq, Armenia, Canada, Greece, Argentina, France, different cities of the USA. His musicological researches and critiques are published in the Armenian press (both in Armenia, and beyond its limits). He presented reports in the cities of the USA - New York, New Jersey, Boston, Glendale, Fresno, San Francisco, Michigan, and also in Montreal (Canada) and Alexandria (Egypt). His musical works are published in a publication of a cathedral of St. Echmiadzin "Echmiadzin", in Katoikosat's body of the Great House of Kilikia "Hask", and also in the All Armenian cultural and educational union "Hamazgain". He is an author of 4 books: "A place of the Armenian revolutionary songs in the history of the Armenian music", New York; "Grigor Narekatsi composer", Echmiadzin; "The souls which devoted themselves to Christ's love", New York: Sis; "Qristofor Kara-Murza", Yer.: YSC publishing house, 2013. For the day of the 90th anniversary of Genocide of Armenians it was published in memory deceased "Yergapsak" ("A wreath of songs") the CD performed by chorus and an orchestra under control of P. For long-term service he is awarded as gilded conductor's baton and Certificates of appreciation. In November, 2007. by his Holiness Katokhikos of All Armenians Garegin II was awarded with St. Nerses Shnohrali's medals. On October 5, 2008 the All Armenians cultural and educational union "Hamazgain" was awarded him with the gold medal "For Long-term Services and Prosperity of the Armenian Musical Culture". On October 17, 2008 the director of National library of Armenia Sargsyan organized presentation of 3 books, and the chairman of the Union of composers and musicologists of Armenia R. B. Amirkhanyan solemnly handed him the ticket of the member of CU RA. On October 23, 2010 under the leadership of the rector, professor of YSC S. G. Saradzyan in A. I. Khachaturian's House museum organized grand celebration. P. in the day of the 75th anniversary from the date of his birth and the 50th anniversary of creative activity was organized an opening speech of the editor-in-chief and founder of "YSC Publishing house" G. K. Shagoyan. In the same day the representative of Katokhikos of All Armenians Garegin II Arkhishop gave wishes and congratulations to Tatev Sargsyan, and also shared with his memories. Also on October 29, 2010 took place the presentation of future number of the international scientific journal "Musical Armenia" 2 (37) 2010, devoted to the 75th anniversary since birth and the 50th anniversaries of creative activity of P. under the chairmanship of the rector of YSC, professor S.G. Saradzyan. Rectorate and the Scientific council of conservatory gave P. the rank of honorable professor of YSC. P. with his national views and many-sided activities in the field of music developed musical culture of the Armenian Diaspora of the USA. on October 29, 2010 under the chairmanship of the rector of YSC, professor S. G. Saradzyan Rectorate and the Scientific council of conservatory has given P. the rank of honorary professor of YSC. The national views and many-sided activity in the field of P.'s music have developed the musical culture of the Armenian diaspora of the USA.

Резюме

Музыковед, почетный профессор ЕГК Григор Петросович Питеджян (США). — «Господи, помилуй» из Литургии в телепрограмме «Песнь Песней».

Автор, услышав трансляцию телепередачи «Песнь Песней» в США, написал критическую статью об отрывке из Литургии «Господи, помилуй». Автор приветствует создателей передачи, но, вместе с тем, предупреждает об ответственности за неверное толкование традиционной духовной армянской музыки, дает аналитический сравнительный анализ вариантов «Господи, помилуй» Кара-Мурзы, Комитаса, Екмаляна, что поможет более точно использовать этих вариантов в вокальной исполнительской практике.

Summary

Musicologist, honourable professor of YSC Grigor Petros Pitejjan (USA). - "«God have mercy» from the Liturgy in TV program the «Song of Songs»".

The author, having heard broadcast of the telecast "Song of Songs" in the USA, have written the critique about a fragment from the Liturgy "God have mercy". The author welcomes creators of TV program but at the same time warns about responsibility for incorrect interpretation of traditional sacred Armenian music, gives the analytical comparative analysis of options "God have mercy" of Kara-Murza, Komitas, Ekmalyan that will help the use of these options with vocal performing practice.